

VU Research Portal

Revisiting Bathsheba and David: A Recuperative Reading with Julia Kristeva

Bergsma, D.D.

2014

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Bergsma, D. D. (2014). *Revisiting Bathsheba and David: A Recuperative Reading with Julia Kristeva*. Brock University Press.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Samenvatting

Terugkeren naar Bathseba en David. Een herstellende lezing met Julia Kristeva

In dit proefschrift keren wij terug naar, dat is, herlezen, heronderzoeken, analyseren en reflecteren met Kristeva, het Bijbelse verhaal van Bathseba en een aantal vrouwen die in haar nasleep worden mee getrokken in het verhaal van David: zijn dochter Tamar, zijn tien naamloze bijvrouwen en Abisag, de metgezellin van zijn oude dag, en hun ervaringen met de zonen van David: Amnon, Absalom, Adonia en Salomo. De proloog bevat een inleiding op Julia Kristeva en ons kader, premissen en doelen. We erkennen met James H. Olthuis dat de Bijbel verschilt van andere teksten, dat sprake is van een onderscheid tussen kritische geschiedenis en heilige geschiedenis, omdat de narratieven noch mythe noch algemene culturele geschiedenis zijn, maar historische verhalen die beogen de lezers in het geloof aan te moedigen. Wanneer we recht doen aan deze bedoeling kunnen we de tekst respecteren en eer aan doen terwijl we er kritisch naar terugkeren. Vandaar dat onze focus niet politiek-historisch is, maar een focus op het verhaal als een geloofsodyssee met zijn boodschap voor onze levensverhalen vandaag de dag.

Kristeva merkt op dat ze regelmatig terugkeert naar de Bijbel en dat zij er uit put om haar filosofische theorieën uit te leggen. Bijvoorbeeld, als zij schrijft over het abjecte, het lichaam en de wet, gebruikt Kristeva voorbeelden uit de Levitische reinheidswetten in de Hebreeuwse geschriften, bekend bij Christenen als het Oude Testament, voor de beeldtaal rond ceremoniële reinheid of rituele schoonheid, alsof deze wetten zijn ingebed in onze psyche.

In Hoofdstuk 1, Terug naar Kristeva: een herstellende lezing over de hele linie, gaan wij in op Kristeva's filosofische methode, haar beschouwingen over een aantal vrouwen in de Bijbel in zoverre deze beschouwingen betrekking hebben op ons lezen van het verhaal van Bathseba. In de volgende drie hoofdstukken geven we de contouren aan van Kristeva's filosofie van taal,

liefde en het heilige en het zijn/worden van het subject. Deze geven het kader aan voor de daarop volgende twee hoofdstukken waarin het verhaal opnieuw wordt bekeken. Wij eindigen met een epiloog waarin wij kwesties aan de orde stellen betreffende de vorming van identiteit in de narratieven van onze sociale en culturele werkelijkheden.

Al lezende `over de hele linie` traceren wij al de samengestelde `lijnen` in hun samenspel van textuur terwijl we zoeken naar mogelijkheden, perspectieven, wendingen die andere lezingen misschien verhullen, of missen of een draai geven. Kristeva's beschouwingen over een aantal Bijbelse vrouwen, vooral over Ruth, de voormoeder van David, laten de macht zien van de taal die we gebruiken, wat ons lexicon openbaart en verhult. Terwijl we met Kristeva terugkeren naar het verhaal van David en Bathseba en constateren dat sommige commentaren problematisch zijn, doen we dat met een besef van de macht van interpretatie gebaseerd op religieuze, sociale en culturele geconditioneerdheid.

Kristeva's taalfilosofie wordt besproken in hoofdstuk 2, Kristeva's proces van betekenisverlening: de revolutionaire symbolische/semiotische dubbele beweging. We onderzoeken het symbolische element in haar filosofie van de taal vanwege het belang daarvan voor het analyseren en evalueren van woorden, van datgene wat ze representeren in het verhaal en van de implicaties ervan voor ons lexicon. Kristeva herwint het semiotische in taal en dit element van het betekenisgevingsproces wordt onderzocht vanwege de aparte maar niet minder belangrijke rol ervan in taal. In het onderzoeken van de complexiteit van dit verhaal, zullen we kijken en luisteren naar het hoe van datgene wat gezegd wordt, de emotionele toon die de woorden kleur geeft en de stiltes vult van datgene wat niet gezegd wordt. Want taal heeft niet alleen een logisch aanduidende functie, maar ook een `diepe` beduidende functie, en Kristeva roept op tot revoluties in hoe we denken, spreken en onze levens leiden.

Deze revolutie, een transformatie door de macht van de liefde, brengt ons tot hoofdstuk 3, *De heilige kruispunten van liefde: tussen tirannie en delirium*. Kristeva's filosofie van de liefde plaatst ons bij de heilige kruispunten van hoe liefde wordt uitgedrukt in het symbolische en ervaren in het semiotische, tussen de tirannie van een te veel van het symbolische en het delirium van een te veel van het semiotische. We onderzoeken liefde in de verhalen van Don Juan en Narcissus, en met Thomas van Aquino onderzoeken wij het belangrijke Bijbelse gebod om God lief te hebben en onze naaste als onszelf. We overwegen het verhaal van de Shulamitische in het Bijbelse *Hooglied* die spreekt van liefde als zijnde beide minnaar en beminde en die haar soevereiniteit vestigt door middel van haar discours.

Wij gaan dieper in op dit begrip in hoofdstuk 4, waarin we de *Soevereiniteit van/voor het subject-in-proces/bevraagd* bekijken. Kort behandelen we de invloed van Freud en Lacan op Kristeva's theorie van subject zijn/worden. Kristeva betoogt dat onze identiteit als subject altijd in-proces/ondervraagd is. Kristeva spreekt van het belang van de ontwikkeling van een gepaste plaats voor een vrouw waar ze *eudaimonia* kan ervaren, dat is, geluk en bloei als een sprekend en liefhebbend soeverein subject dat in-proces is, een persoon in een gemeenschap, in wederkerigheid met andere subjecten-in-proces omdat het elk van ons omarmt als uniek in onze overeenkomsten en verschillen.

Kristeva's begrippen *chora* en 'het abjecte' zijn noodzakelijk om onze discourses over het vormen van identiteit te begrijpen. Deze thema's en begrippen vormen het kader en ook de grens van onze terugkeer naar *Het verhaal van Bathseba en David: Schoonheid verobjectiveerd en het abjecte van de verobjectiveerder* in hoofdstuk 5. Alhoewel het werk van Julia Kristeva bekend is en lezers van de Bijbel vertrouwd zijn met David, is het mijn stelling dat het opnieuw bekijken van dit verhaal met Kristeva kan leiden tot een veelgelaagd verstaan van dit oude

Bijbelverhaal en kan leiden tot een herwaardering van de hedendaagse relevantie en betekenis ervan, terwijl het dieper inzicht geeft in onze eigen verhalen. Het verhaal begint met Davids zien, verlangen naar en nemen van Bathseba, de vrouw van één van zijn soldaten. Toch is het traject van Bathseba in het verhaal van David veel meer dan verhalen over macht, seks, verraad en geweld in de antieke wereld. Op een bepaald punt in het verhaal wordt ons uitdrukkelijk verteld dat God misnoegd was over datgene wat David had gedaan (NIV 2 *Samuel* 11:27). Hoe wij dit opvatten is onontbeerlijk voor ons verstaan van het verhaal als een reflectie en vorming van onze visie op God, de relatie tussen God en mens, en onze overtuigingen met betrekking tot het dagelijks leven.

Het tweede deel van het narratief van David wordt onder de loep genomen in hoofdstuk 6, *Een ethische getuige van het onethische: naar een herethische haarethiek van liefde*. Ondanks het feit dat Bathsheba hier een sprekende rol heeft staat ze niet centraal in de verhaallijn. De focus is op David, zijn zonen Amnon, Absalom, Adonia, en Salomo, en de profeet Nathan. Alhoewel wij hun verschillende rollen in het narratief van de opvolging zullen aanstippen, concentreren wij ons op hun ethische verhoudingen, of gebrek daaraan, met de vrouwen in ons gekozen traject. Hier zien wij de gevolgen die ten deel vallen aan Davids familie zoals voorspeld door de profeet Nathan. Als ethische getuigen constateren wij, dat 'macht' en 'het perifere' als de codes van seks en oorlog zich manifesteren in de familie, waar de vrouwen behandeld worden als geseksueerde vrouwelijke lichamen tijdens het geweld van incest en verkrachting, waar wraak en moord plaatsvinden, en er geen berechting of rechtvaardigheid is voor de vrouwen terwijl zij tot zwijgen worden gebracht en worden uitgestoten. We zien hoe de familie van David desintegreert.

Zo komen wij tot de *Epiloog: Naar de toekomst: een haarethiek van liefde tussen delirium en tirannie*. We nemen een stap verder na onze theoretische analyse van de codes en taal van seks en oorlog, en kijken naar seksueel en oorlogsgeweld dat vandaag de dag nog voorkomt. We kijken naar meer recente historische en socio-culturele voorbeelden van kwesties met betrekking tot de strijd van vrouwen voor identiteit en subjectiviteit en de uitwerking van Bijbelinterpretaties op de vorming van identiteit. En we wijzen er op dat, ondanks de significante vooruitgang die vrouwen hebben geboekt, Kristeva's oproep tot revolutie, tot transformatie, tot een wedergeboorte en een haarethiek van liefde on vervuld is.

Maar Kristeva poneert een grond voor haar oproep tot revolutie, een doelmatige gerichtheid in de oproep - dat we opmerken dat onder de vele en verschillende verhalen van onze religieuze, culturele en sociale geschiedenis, hardnekkige verborgen en permanente aspiraties van onze diepste dromen en hopen verborgen liggen. Het is de heilige oproep tot het zoeken naar betekenis in onze levensverhalen die ons wenkt. Vandaar dat, als wij overgaan van onze antieke Bijbelse narratief naar onze huidige verhalen die relevant zijn voor de vorming van identiteit, deze epiloog een pauze is in plaats van een afsluiting, omdat wij op een voortzetting van ons discours anticiperen.